

*Radosław Malik**

**RECENZJA KSIĄŻKI KRYSZYNY POZNAŃSKIEJ
I KAMILA M. KRAJA PT. *BADANIA I ROZWÓJ
W KORPORACJACH TRANSNARODOWYCH*,
WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN, WARSZAWA 2015**

Wydana nakładem PWN w 2015 r. książka *Badania i rozwój w korporacjach transnarodowych* autorstwa prof. dr hab. Krystyny Poznańskiej i dr. Kamila M. Kraja stanowi analizę istotnej i aktualnej tematyki działalności badawczo-rozwojowej prowadzonej przez korporacje transnarodowe. Autorzy pokazali, że globalne przemiany gospodarcze na przełomie XX i XXI w. – m.in. liberalizacja handlu i przepływów kapitału, postęp naukowo-techniczny, zwiększająca się otwartość gospodarek – doprowadziły do znaczącej ewolucji w światowej działalności badawczo-rozwojowej. Intensyfikacja i umiędzynarodowienie prac B+R koordynowanych przez KTN stanowiły pochodną m.in. rosnącej międzynarodowej presji konkurencyjnej oraz zwiększającego się znaczenia wiedzy jako strategicznego zasobu przedsiębiorstwa. Istotne znaczenie KTN w procesie globalizacji oraz ich intensywne zaangażowanie w działalność B+R uczyniły z tych podmiotów wiodące centra innowacyjności oraz kluczowych depozytariuszy wiedzy w światowej gospodarce. Tym samym publikacja na temat działalności B+R w korporacjach transnarodowych dotyczy doniosłych zagadnień z teorii i praktyki gospodarczej oraz ukazuje się w momencie, który umożliwił Autorom dokonanie syntezy przemian ważnych procesów gospodarczych.

Publikacja została podzielona na dziewięć rozdziałów, w których przeanalizowano zagadnienia dotyczące różnorodnych aspektów działalności B+R prowadzonej przez korporacje transnarodowe. Zakres poszczególnych rozdziałów umożliwia pogłębienie wiedzy na temat genezy i charakterystyki KTN (rozdział 1) oraz przemian i historii umiędzynarodowienia działalności B+R (rozdział 8). Autorzy dokonali analizy implikacji umiędzynarodowienia działalności B+R przez korporacje transnarodowe, uwzględniając działalność narodowych systemów innowacyjnych oraz analizując następstwa dla gospodarek macierzystych i goszczących (rozdział 9).

* Kolegium Ekonomiczno-Społeczne, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

Istotnym walorem tej publikacji jest wykorzystanie własnych badań w autorskiej analizie porównawczej obejmującej aktywności B+R prowadzone w sektorach przedsiębiorstw, szkolnictwa wyższego oraz instytucji rządowych i samorządowych w wybranych gospodarkach w latach 2000–2010 (rozdział 2). Wyniki własnych badań zostały również wykorzystane w analizie znaczenia KTN w światowej działalności B+R w latach 2000–2011 pokazującej skalę zaangażowania wiodących przedsiębiorstw w porównaniu z gospodarkami krajowymi (rozdział 3).

Autorzy w kompleksowy sposób przeanalizowali różne wymiary realizacji korporacyjnych prac B+R. Przedmiotem syntezy były zależności między strategiami: korporacyjną, innowacji oraz badawczo-rozwojową, z uwzględnieniem zwiększającego się wykorzystania otwartego modelu innowacji i „podwójnej sieci powiązań” (rozdział 5). W publikacji przeanalizowano wybrane zagadnienia organizacyjnej i geograficznej konfiguracji sieci ośrodków B+R oraz powiązania działalności badawczej i rozwojowej z innymi funkcjami przedsiębiorstwa, m.in. marketingiem i produkcją (rozdział 6). Istotną częścią pracy jest synteza motywów i modeli internacjonalizacji działalności B+R ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorstw działających w sektorach o dużym znaczeniu innowacji (rozdział 7). Zwracającym uwagę pomysłem jest uwzględnienie angielsko-polskiego słownika terminów i fraz związanych z tematyką książki, co pozwala na ustandaryzowanie polskiej terminologii pojęć znanych z publikacji angielskojęzycznych.

Istotnym aspektem publikacji jest zwrócenie uwagi na ewolucję działalności B+R oraz przemiany, jakim podlega ta działalność w korporacjach transnarodowych. Autorzy koncentrują rozważania na analizie organizacji korporacyjnych prac B+R i ich umiędzynarodowieniu, co stanowi adekwatną odpowiedź na współczesne wyzwania, z jakimi zmagają się te przedsiębiorstwa, oraz odzwierciedla problematykę podejmowaną przez aktualne nurty badawcze. Różnorodność perspektyw badawczych przedstawionych w tym opracowaniu wydaje się współmierna do złożoności zagadnienia i powoduje, że publikacja ta może być interesującą lekturą zarówno dla osób chcących usystematyzować swoją wiedzę z dziedziny korporacyjnego B+R, naukowców zainteresowanych poszczególnymi wątkami prac B+R i działalności KTN, jak i dla praktyków biznesowych chcących poszerzyć swoją wiedzę w tych dziedzinach.

Istotne znaczenie dla osób zawodowo zajmujących się pracami B+R mogą mieć wnioski z analizy wyzwań, jakie stanowi zarządzanie tymi procesami w korporacjach transnarodowych, zwłaszcza w aspekcie koordynacji wewnętrznych i zewnętrznych sieci innowacyjnych oraz tworzenia długookresowej współpracy w ramach aliansów technologicznych. Wydaje się, że kolejnym niedocenianym w dotychczasowych publikacjach wątkiem podjętym przez Autorów jest zagadnienie integracji działalności

B+R z marketingiem, produkcją i sprzedażą. Koncentracja na tym zagadnieniu jest spójna z postulatami niektórych praktyków zarządzania dążących do kompleksowej optymalizacji działań przedsiębiorstwa, co obejmuje m.in. zwiększenie efektywności i maksymalizację korzyści z prac B+R przez ich bliższe powiązanie z celami przedsiębiorstwa. Rosnące znaczenie prac B+R dla tworzenia i doskonalenia wiązki przewag konkurencyjnych uzasadnia, zdaniem Autorów, przypisanie tej działalności strategicznego znaczenia oraz uznanie jej za jedną z podstawowych funkcji przedsiębiorstwa.

Wyróżniającą cechą tego opracowania jest podjęcie tematyki offshoringu i outsourcingu elementów prac B+R, co stanowi przedmiot ważnych dyskusji w gremiach ekonomistów i menedżerów. Autorzy zwracają uwagę na niedoceniany w dotychczasowych analizach aspekt aktywnego zarządzania konfiguracją i integracją modułów prac B+R osadzonych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych i lokalizacjach. Analiza tej tematyki prowadzi do wniosku, że istotnym elementem zróżnicowania sieci ośrodków badawczo-rozwojowych jest ich specjalizacja w określonych kompetencjach. Umożliwia to wyróżnienie ośrodków prowadzących strategiczne przedsięwzięcia badawcze istotne dla podnoszenia konkurencyjności KTN oraz podmiotów wyspecjalizowanych w pracach rozwojowych związanych z adaptacją nowych produktów i wsparciem technicznym lokalnych filii macierzystej organizacji. Wydaje się, że ten podział ma istotne znaczenie dla określenia wartości dodanej aktywności B+R osadzanych przez KTN w poszczególnych lokalizacjach. Może to stanowić ważną przesłankę dla polityki gospodarczej państwa dążącej do wspierania pozytywnych efektów zewnętrznych zagranicznych inwestycji bezpośrednich związanych z korporacyjnymi pracami B+R w gospodarkach goszczących.

Wydaje się, że interesujące uzupełnienie tej publikacji mogłoby stanowić rozszerzenie autorskich badań porównawczych aktywności B+R w różnych sektorach gospodarki oraz globalnego znaczenia badawczo-rozwojowej działalności KTN, odpowiednio na lata po 2010 i 2011 r. Taka analiza mogłaby na przykład pokazać długookresowe następstwa globalnego kryzysu gospodarczego po 2008 r. na korporacyjną działalność B+R. Kolejnym ciekawym przedsięwzięciem byłaby próba szczegółowej analizy efektywności wydatków na B+R, na przykład w sektorowym porównaniu, która mogłaby pokazać, czy korporacyjne prace badawczo-rozwojowe są bardziej efektywne w tworzeniu innowacji oraz w jakim stopniu przyczyniają się do postępu naukowo-technicznego.

Mimo znacznych trudności dotyczących analizy podjętej tematyki, wiążących się m.in. ze znaczącą złożonością zagadnień i ograniczonym dostępem do danych, w publikacji w syntetyczny sposób udało się pokazać najważniejsze aspekty korporacyjnej działalności badawczo-rozwojowej. Tym samym książka stanowi ważne

uzupełnienie polskiego piśmiennictwa ekonomicznego w dwóch obszarach: działalności korporacji transnarodowych oraz przedsięwzięć badawczo-rozwojowych. Inspirującym aspektem publikacji jest wskazanie istotnych wątków badawczych, które mogą stanowić kierunek dalszych badań empirycznych.